

M A T E R I A Ł Y

Andrzej Grzegorz Przepiórka

<https://orcid.org/0000-0002-2675-4615>

Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego

Karol Żojdź

<https://orcid.org/0000-0003-0156-7036>

Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Dwa komputy wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego z pierwszej połowy 1615 roku*

Zarys treści

Edycja źródłowa obejmuje dwa komputy wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego z pierwszej połowy 1615 r. Dokumenty stanowią cenny materiał do badań nad organizacją i liczebnością wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego w pierwszej połowie XVII w.

Abstract

The present source edition contains two registers of the military troops of the Grand Duchy of Lithuania from the first half of 1615. The documents make a valuable contribution to the research into the organisation and number of the Lithuanian army in the first half of the seventeenth century.

Słowa kluczowe: wojna Rzeczypospolitej z Państwem Moskiewskim (1609–1618), Wielkie Księstwo Litewskie, armia litewska, hetman litewski, komputy, organizacja wojska, żołnierze

Keywords: Polish-Muscovite War (1609–1618), Grand Duchy of Lithuania, Lithuanian army, Lithuanian hetman, army registers, military organisation, troops

Wojna Rzeczypospolitej z Państwem Moskiewskim, która wybuchła w 1609 r. i znalazła rozstrzygnięcie dopiero u schyłku roku 1618, jest bardzo nierównomiernie opracowana w polskiej literaturze przedmiotu. Stosunkowo najwięcej napisano o pierwszym etapie konfliktu (do kapitulacji królewskiej załogi na

---

* Artykuł powstał w ramach grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki nr 11H 13 033482 pt. „Akta skarbowe jako źródło do dziejów wojskowości staropolskiej za panowania Wazów (1587–1668)”, realizowanego w latach 2015–2020.

Kremlu)¹, a także na temat jego schyłkowej fazy, tzn. ekspedycji królewicza Władysława i toczonych w jej trakcie rokowań pokojowych². Co prawda niektórzy autorzy, w szczególności Kazimierz Tyszkowski³ i Wojciech Polak⁴, omawiali w swych pracach okres pierwszych lat po zdobyciu przez Zygmunta III Smoleńska (1611 r.). Mimo to wciąż czekamy na kompleksowe ujęcie zagadnienia, tym bardziej że lata 1613–1616 charakteryzuje zupełnie inna skala przygotowań oraz nieco odmienne podejście do konfliktu po stronie polsko-litewskiej, niż miało to miejsce, gdy zdecydowano się na rzucenie Moskwy rękawicy. Mamy bowiem do czynienia z kryzysem – Rzeczpospolita zmagająca się z plagą konfederacji wojskowych, powoli zaostrzała się sytuacja na południowo-wschodnim pograniczu, a na dodatek król od 1614 r. musiał liczyć się ze wzmocnieniem opozycji w Wielkim Księstwie Litewskim⁵. Realizacji planów dworu względem wschodniej sąsiadki nie sprzyjały także wyraźne różnice interesów pomiędzy Koroniarzami a Litwinami (np. sprawa przynależności Smoleńska) oraz kłopoty w przekonaniu obywateli do uchwalenia poważnych nakładów na dalszą wojnę⁶. Dopiero po fiasku negocjacji pokojowych prowadzonych pod Smoleńskiem na przełomie 1615 i 1616 r. królowi udało się przekonać szlachtę, że utrzymanie najważniejszej spośród zdobyczy z lat 1609–1612 wymaga zdecydowanego wysiłku zbrojnego. Dotychczasowe działania, które podejmowano w imieniu Zygmunta III pomiędzy 1613 a 1616 r., nosiły bowiem znamiona doraźności i obliczone były na minimalizację strat⁷.

¹ Zob. W. Polak, *O Kreml i Smoleńszczyznę. Polityka Rzeczypospolitej wobec Moskwy w latach 1607–1612*, Toruń 2014 (tam odniesienia do dalszej literatury).

² Zob. przede wszystkim A.A. Majewski, *Moskwa 1617–1618*, Warszawa 2016, gdzie omówiono stan badań i literaturę.

³ K. Tyszkowski, *Wojna o Smoleńsk 1613–1615*, Lwów 1932; zob. też *idem*, *Aleksander Lisowski i jego zagony na Moskwę*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 5, 1932, nr 1, s. 1–28; *idem*, *Erasm Heideilius i jego misje polityczne w Polsce w latach 1611/6*, Lwów 1938 (odb. ze „Sprawozdań Towarzystwa Naukowego we Lwowie” 18, nr 1); *idem*, *Kozacyzna w wojnach moskiewskich Zygmunta III (1605–1618)*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 8, 1935, nr 1, s. 37–85.

⁴ W. Polak, *Habsburgowie wobec konfliktów polsko-moskiewskich na początku XVII wieku*, w: *Stosunki polsko-niemieckie w XVI–XVIII wieku. Materiały konferencji naukowej, Kielce–Szydłowiec, 19–21 października 2000*, red. J. Wijaczka, Kielce 2002, s. 121–141; *idem*, *Misja gońca moskiewskiego Denisa Oładina w Rzeczypospolitej w 1613 roku*, „Almanach Historyczny” 2, 2000, s. 75–106; *idem*, *Misja posłów moskiewskich Fiodora Żeliabuskiego i Semena Matczina w Polsce w 1615 r.*, „Czasy Nowożytne” 16, 2004, s. 11–55; *idem*, *Nieudana misja gońca cesarskiego Jakuba Henckla von Donnersmarck i gońca senatu Rzeczypospolitej Jana Hrydzicza do Moskwy w 1613/1614 r.*, „Czasy Nowożytne” 8(9), 2000, s. 137–172; *idem*, *Trzy misje. Rokowania dyplomatyczne pomiędzy Rzeczypospolitą a Moskwą w latach 1613–1615*, Toruń 2014.

⁵ Na temat zaktywizowania się, a następnie rozkładu litewskiej opozycji zob. K. Żojdź, *Wszyscy ludzie króla. Zygmunt III Waza i jego stronnicy w Wielkim Księstwie Litewskim w pierwszych dekadach XVII wieku*, Toruń 2019, s. 186–214.

⁶ Szerzej na ten temat zob. J. Byliński, *Dwa sejmy z roku 1613*, Wrocław 1984 (Acta Universitatis Wratislaviensis, t. 689, Prawo, t. 117); S. Ochmann, *Sejmy z lat 1615–1616*, Wrocław 1970.

⁷ A.A. Majewski, *op. cit.*, s. 56–65.

Tymczasem w Państwie Moskiewskim systematycznie opanowywano wewnętrzny chaos. Przełomowym krokiem na tej drodze była decyzja o przekazaniu carskiego tronu synowi więzionego w Polsce metropolity Filareta, Michaiłowi Fiodorowiczowi Romanowowi. Wyboru tego dokonał Sobór Ziemski 21 lutego/3 marca 1613 r., a już kilka miesięcy później przystąpiono do skierowanej przeciw wojskom królewskim kontrofensywy. Siły carskie zajęły kolejno opuszczone przez oddziały królewskie Wiaźmę i Dorohobuż, napotykać opór dopiero w Białej, lecz i tu obrońcy, świadomi braku szans na odsiecz i kurczenia się niewielkich zapasów, zdecydowali się we wrześniu na kapitulację. Na przestrzeni kilku kolejnych lat stawką w rywalizacji pomiędzy dwoma państwami był zatem Smoleńsk, który Moskwa za wszelką cenę chciała odzyskać, tak z pobudek strategicznych, jak i dla wzmocnienia nadszarpniętego prestiżu. Szczęśliwie dla Rzeczypospolitej, Michaił I w międzyczasie borykał się z buntami kozackimi, musiał liczyć się ze szwedzkim zagrożeniem, a ponadto, z racji na swój młody wiek i ograniczone zaplecze, nie mógł być pewien lojalności czołowych bojarów. W związku z tym również Moskwa nie mogła pozwolić sobie na zaangażowanie całego swojego potencjału militarnego pod Smoleńskiem⁸. Z tego powodu jest to szczególnie interesujący etap konfliktu.

Poniżej prezentujemy dwa komputy, obrazujące możliwości obronne Rzeczypospolitej w Inflantach oraz na pograniczu z Moskwą w okresie, o którym wiadomo stosunkowo niewiele, tzn. w latach 1614–1615. Oczywiście jest znaczenie tych źródeł dla badań nad przebiegiem zmagania o Smoleńsk, zwłaszcza z polsko-litewskiej perspektywy. Ponadto stanowią one cenny materiał, który wraz z zachowaną korespondencją pozwoli na poczynienie głębszych spostrzeżeń na temat struktury wojska oraz organizacji zaciągów w pierwszej połowie XVII w.

Pierwszy z publikowanych dokumentów znajduje się obecnie w dziale II Archiwum Warszawskiego Radziwiłłów w AGAD (nr 546, s. 171–176)⁹. Pochodzi on z początku 1615 r., na co wskazuje brak wśród wymienionych w nim jednostek rot kozackich Szczęsnego Wyszła i Wojciecha Baranowskiego, które zbuntowały się i zostały rozbite w styczniu tr.¹⁰, oraz rot pieszych Petera Learmontha i Jana

⁸ Zob. В.Н. Козляков, *Михаил Федорович*, Москва 2004, s. 30–119; D. Czerska, *Między „smutą” a kryzysem lat 40. XVII w. (polityka wewnętrzna Rosji w okresie panowania pierwszego Romanowa)*, Kraków 1978, s. 13–58.

⁹ Chcielibyśmy serdecznie podziękować dr. Przemysławowi Gawronowi za informację na temat tego źródła i udostępnienie nam jego fotokopii.

¹⁰ Już 19 XII 1614 r. hetman wielki litewski Jan Karol Chodkiewicz informował podskarbiego ziemskiego litewskiego Jarosza Wołłowicza o tym, że w ramach reorganizacji wojska zamierza zwinąć te dwie rotę kozackie; BN, BOZ, rkps 960, J.K. Chodkiewicz do J. Wołłowicza, Bychów, 19 XII 1614 r., s. 318. Obie jednostki opuściły wcześniej Smoleńsk i nie czekając na rozliczenie służby w Mohylewie, skonfederowały się i zaczęły bezprawnie wybierać stacje, w związku z czym hetman wysłał przeciwko nim inne rotę. Uciekając przed gniewem Chodkiewicza, żołnierze ruszyli w głąb Wielkiego Księstwa Litewskiego i na początku stycznia dotarli do Kowna. W połowie

Zaporskiego¹¹. Choć w nagłówku na pierwszej stronie znajduje się tytuł „Popis piechoty K.J.M.”, jest to spis wszystkich jednostek wojska, zarówno piechoty, jak i jazdy, znajdujących się w Inflantach (s. 171), w pogranicznych zamkach Wielkiego Księstwa Litewskiego (s. 172), w Smoleńsku (s. 173) i w obozie pod Orszą (s. 174–175). Prawdopodobnie został on przygotowany przed sejmem 1615 r. (12 lutego – 27 marca). Jego autor, czy też może autorzy, nie stosowali jednak konsekwentnie tego samego układu danych. W przypadku oddziałów z Inflant po prawej stronie umieszczono informacje o rzeczywistej liczebności poszczególnych rot, a po lewej uwagi na temat tego, ile koni i porcji powinny one liczyć według listów przypowiednich. Jednak już od s. 172 to po lewej stronie umieszczono dane z przeprowadzonego popisu, ewentualnie uwagi na temat jego nieprzeprowadzenia lub dodatkowe informacje dotyczące danej jednostki. Spowodowało to problemy przy próbie zsumowania liczebności wszystkich oddziałów. Z analizy umieszczonego na końcu rejestru zestawienia wynika niedwuznacznie, że dodano do siebie dane z prawej strony, a więc w przypadku rot z Inflant te z popisu, a w wypadku pozostałych jednostek stany etatowe. Nie uniknięto przy tym błędów, które zasygnalizowano w przypisach do edycji źródłowej.

Drugi z wydawanych dokumentów, czyli „Liczba wojska wszystkiego, która ode mnie w Warszawie podana jest J.K.Mci”, również pochodzi ze zbiorów radziwiłłowskich i obecnie jest przechowywany w Rosyjskiej Bibliotece Narodowej w Petersburgu (f. 971, rkps 321/2, nr 284, k. 316–317v). Stanowił on zapewne załącznik do listu hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza do hetmana polnego litewskiego Krzysztofa II Radziwiłła z 3 czerwca 1615 r.¹² Pierwotną wersję zestawienia Chodkiewicz przekazał królowi przed swoim odjazdem z Warszawy, co nastąpiło przypuszczalnie 1 kwietnia 1615 r., a więc już po tym, jak obradujący od 12 lutego do 27 marca sejm rozszedł się bez uchwał¹³. Niewątpliwie

---

miesiąca obie rotę zostały rozbite; *ibidem*, J.K. Chodkiewicz do szlachty Ks. Żmudzkiego i sąsiednich powiatów, Orsza, 10 I 1615 r., s. 344–345; *ibidem*, J.K. Chodkiewicz do A. Dyrmy, Orsza, 10 I 1615 r., s. 345–346; *ibidem*, J.K. Chodkiewicz do B. Woyny, Bychów, 16 I 1615 r., s. 352–353. Zapewne wówczas rotmistrz W. Baranowski przejął dowództwo nad rotą petyhorską Stanisława Boguszewskiego (100 koni), o czym informuje nas drugi z publikowanych dokumentów.

¹¹ Rota piechoty niemieckiej Petera Learmontha (150 porcji) zakończyła służbę 14 XII 1614 r.; Российская национальная библиотека, Санкт Петербург (dalej: РНБ), f. 971, rkps 152, nr 46, k. 104. Na początku 1615 r. mury twierdzy opuściła większość rotę pieszej Jana Zaporskiego wraz ze swoim rotmistrzem; AGAD, AR, dz. II, nr 622, J. Zaporski i M. Otrembusz do senatorów i posłów litewskich, Słonim, 31 I 1615 r., s. 1.

¹² Zob. AGAD, AR, dz. V, nr 2047/II, J.K. Chodkiewicz do K. Radziwiłła, Hłusk, 3 VI 1615 r., s. 50–51.

¹³ BUW, rkps 59, Zygmunt III do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 6 V 1615 r., k. 3v: „Co się dotyczy liczby [woj]ska, którąś spisana U.W. odjeżdżając przy nas zostawił, iż się nam [wyda]ła większa, niż dostatek skarbu Rzeczypospolitej zdołać może, wyrozumieliśmy [...] tego potrzebę, aby go mniejsza liczba była”. Chodkiewicz z pewnością był w Warszawie 30 marca. Wyjechał

przedstawiony królowi i senatorom wykaz jednostek miał stanowić podstawę do planowania nowego zaciągu, finansowanego z podatków uchwalonych przez zwołaną na 21 maja konwokację wileńską. Według podkanclerzego litewskiego Eustachego Wołłowicza rejestr obejmował 2270 koni husarii, 570 koni rajtarii, ok. 960 koni jazdy kozackiej i 2580 porcji piechoty, ale zdaniem króla i obecnych na dworze senatorów Chodkiewicz nie uwzględnił w nim części piechoty, m.in. roty z Wieliża (100 porcji), roty starosty rosieńskiego Krzysztofa Wacława Szemiota, liczącego podobno prawie 520 porcji garnizonu Parnawy oraz załóg Mścislawia, Dzisny, Uświatu i innych pogranicznych zamków. W obliczu braku pieniędzy w skarbie tak duża liczba wojska pozostającego w służbie wzbudziła zaniepokojenie króla i senatorów, którzy obawiali się zawiązania nowej konfederacji. W związku z tym w liście z 13 kwietnia Eustachy Wołłowicz poinformował Chodkiewicza, że konieczna będzie redukcja całego wojska litewskiego do 2500 koni jazdy (1500 husarii, 500 rajtarii, 500 kozaków) i 2580 porcji piechoty, na które wystawiono listy przypowiednie z okienkami¹⁴.

Otrzymanie przez hetmana wielkiego listów od króla i podkanclerzego litewskiego wyznacza początek toczonej przez niego batalii o zmianę postulowanych przez władcę liczebności i składu wojska. Znalazło to odbicie w publikowanym dokumencie. Przed przesłaniem rejestru Radziwiłłowi Chodkiewicz uzupełnił bowiem brakujące dane, opatrując je własnym komentarzem, i dołączył informacje o wymaganych przez króla zmianach w liczebności i organizacji wojska litewskiego. Ostatecznie wykaz objął 19 rot i 1 poczet husarii (2215 koni), 5 rot rajtarii (600 koni), 1 rotę petyhorską (100 koni), 7 rot kozackich (550 koni) i 21 rot piechoty (2810 porcji)¹⁵. W przeciwieństwie do pierwszego dokumentu wymienione w nim jednostki nie są ułożone według miejsca postoju, lecz rodzaju i terminu rozpoczęcia służby. Hetman wydzielił osobno roty dawnego zaciągu (z lat 1611–1612), chorągwie zaciągnięte latem 1614 r. przez starostę orszańskiego Aleksandra Sapię, jednostki zorganizowane przez niego samego na podstawie uchwał konwokacji wileńskiej z 1614 r., załogi zamków inflanckich i pogranicznych oraz nowe zaciągi hetmana polnego litewskiego Krzysztofa II Radziwiłła. Spośród nich miało zostać zwiniętych aż 6 rot husarskich (700 koni), a na ich miejsce planowano zaciągnąć 2 roty kozackie (200 koni).

---

prawdopodobnie 1 kwietnia, ponieważ tego dnia był już w Stanisławowie; zob. BN, BOZ, rkps 960, J.K. Chodkiewicz do szlachty żmudzkiej, Warszawa, 30 III 1615 r., s. 372; *ibidem*, J.K. Chodkiewicz do S. Kryskiego, Stanisławów, 1 IV 1615 r., s. 374–375.

¹⁴ Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Львів, f. 116, nr 11, E. Wołłowicz do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 10 IV 1615 r., k. 19–22; BJ, rkps Przyb. 610/05, E. Wołłowicz do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 13 IV 1615 r., bpag.

¹⁵ Chodkiewicz nie podał liczby rot pieszych w Smoleńsku, ale na podstawie pierwszego dokumentu można ustalić, że chodziło o trzy roty: Jana Krenickiego (150), Stefana Mutykałskiego (100), Maksyma Wołka (200).

Wobec braku spisów wojska zaciągniętego po konwokacji wileńskiej w 1615 r. nie jesteśmy w stanie ustalić, jaki był ostatecznie wynik działań podejmowanych przez hetmana wielkiego. Wiadomo, że na początku maja uzyskał on od króla wstępną zgodę na zwiększenie liczebności wojska pod warunkiem, że wystarczy na to pieniądze z podatków uchwalonych na konwokacji¹⁶, jednak w przesłanym hetmanowi polnemu dokumencie nadal jest mowa o znacznej redukcji armii.

Nieco więcej wiemy o sprawach kadrowych. Początkowo pośród rot husarskich przeznaczonych przez króla w kwietniu 1615 r. do zwinięcia znalazły się trzy jednostki chodzące pod imieniem Jana Gimbutta, Adama Pokirskiego i Żyromskiego *vel* Żeromskiego. W tym czasie stosunki króla z hetmanem wielkim litewskim, po krótkotrwałym pozostawianiu Chodkiewicza w opozycji, zaczęły się stopniowo poprawiać. Zygmunt III najwyraźniej nie chciał tego zaprzepaścić, stąd po interwencji hetmana wyraził zgodę na pozostawienie w służbie Żyromskiego i Gimbutta, w przypadku którego dysponujemy wieloma śladami protekcji Chodkiewicza. Poleciał za to wykreślić z rejestru Pokirskiego z uwagi na jego buntowniczą przeszłość, przejawiającą się aktywnym udziałem w konfederacji brzeskiej (1612–1613). Władca nie wytrwał jednak w tym postanowieniu i ostatecznie także Pokirski utrzymał komendę, czego w chwili sporządzania wykazu Chodkiewicz jeszcze nie mógł wiedzieć¹⁷.

Interesujący, w kontekście wynikających z planowanej redukcji kłopotów kadrowych, jest także fragment zamieszczonego na końcu dokumentu komentarza, w którym Chodkiewicz sugeruje, że wie, kto zniechęca doń dwór. Abstrahując od tego, w jakim stopniu słuszne były to oceny, jest bardzo prawdopodobne, że hetman miał na myśli kanclerza wielkiego litewskiego Lwa Sapiechę, ostatecznie niebiorącego udziału w pracach komisji smoleńskiej.

Publikowane dokumenty wzajemnie się uzupełniają i pozwalają nie tylko na wstępną analizę liczebności i organizacji wojska litewskiego w pierwszej połowie 1615 r., ale także, w konfrontacji z innymi źródłami, na podjęcie próby odtworzenia jego składu w drugiej połowie 1614 r. i w czasie komisji smoleńskiej. Według prezentowanych komputów w składzie ówczesnego wojska litewskiego jazda stanowiła ok. 55%, a piechota ok. 45%. W samej jeździe dominowały jednostki ciężkozbrojne: husaria (ok. 64%) i rajtaria (ok. 17%), jazda średniozbrojna

¹⁶ BUW, rkps 59, Zygmunt III do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 6 V 1615 r., k. 4–4v.

¹⁷ BN, BOZ, rkps 960, J.K. Chodkiewicz do E. Wołłowicza, Lachowicze, 22 IV 1615 r., s. 387; AGAD, AR, dz. V, nr 2047/II, J.K. Chodkiewicz do K. Radziwiłła, Cimkowicze, 27 V 1615 r., s. 47–48; BUW, rkps 59, Zygmunt III do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 6 V 1615 r., k. 3v–4; AGAD, Zbiór Branickich z Sucheja, nr 78/97, s. 314; P. Gawron, *Hetman koronny w systemie ustrojowym Rzeczypospolitej w latach 1581–1646*, Warszawa 2010, s. 119–121; A.G. Przepiórka, *Relacje hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza z królem Zygmuntem III Wazą w dobie wojny z Moskwą (1611–1618)*, w: *Wobec króla i Rzeczypospolitej. Magnateria w XVI–XVIII wieku*, red. E. Dubas-Urwanowicz, J. Urwanowicz, Kraków 2012, s. 680–684.

(petyhorcy i kozacy) była zaś stosunkowo nieliczna (ok. 19%). W polu proporcje te kształtowały się jeszcze niekorzystniej dla lżejszych formacji, ponieważ większość rot kozackich wchodziła w skład załóg zamków. Również w ramach planowanej redukcji wojska zakładano, że husaria będzie stanowiła 60% jazdy, a rajtaria i jazda kozacka po 20%. Nieco zaskakujące jest jednak to, że znaczna część husarii (ok. 36%) znajdowała się w twierdzach, z czego aż dwie trzecie w Smoleńsku. Niewątpliwie wynikało to nie tylko z ówczesnych możliwości mobilizacyjnych Wielkiego Księstwa Litewskiego, ale także z przekonania o większej wartości bojowej i wyższym morale rot husarskich¹⁸. Z kolei stosunkowo duży odsetek piechoty może być mylący. Większość rot pieszych stanowiła wówczas załogi zamków, a w polu było zaledwie 4–5 rot o etatowej liczebności 700–900 porcji¹⁹.

Edycja dokumentów

Niniejszą edycję przygotowano zgodnie z instrukcją wydawniczą dla źródeł nowożytnych²⁰. W celu uniknięcia mnożenia przypisów osobowych zdecydowano się na podawanie w nawiasach kwadratowych imion i nazwisk osób kolejny raz pojawiających się w tekście obu źródeł. W przypadku nazw miejscowych przypis umieszczano jedynie w sytuacji, gdy nazwa została zniekształcona lub istniały obawy co do właściwej interpretacji zapisu. Odwołania do innych dokumentów ograniczają się do podania sygnatury archiwalnej lub wskazania właściwego wydawnictwa źródłowego wraz ze stroną lub kartą. Zrezygnowano natomiast z zapisu pełnych tytułów dokumentów. Wyjątki uczyniono w przypadku korespondencji oraz jednostek, w których brakuje paginacji.

¹⁸ Zob. BN, BOZ, rkps 960, J.K. Chodkiewicz do J. Wołłowicza, Bychów, 19 XII 1614 r., s. 319.

¹⁹ Według pierwszego rejestru w obozie miało się znajdować 5 rot pieszych (900), ale jedna z nich, rota Bartosza Kołęckiego (200), przed 8 V 1615 r. wzmocniła załogę Smoleńską; AGAD, AR, dz. II, nr 631, Załoga Smoleńska do K. Radziwiłła, Smoleńsk, 8 V 1615 r., s. 1.

²⁰ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.

Nr 1

Komput wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego z początku 1615 r.

AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dz. II, nr 546, s. 171–176

[s. 171]

Popis piechoty K.J.M.
Na zamkach inflanckich

Jako wiele mieli	Na Rydze ²¹	30
100	Na Pernawie ²²	86
330	Na Derpcie ²³	224
	A pocztu koni	15
100	Na Nowogrulku [s] ²⁴	64
	Na Kokonhausie ²⁵	20
100	Na Dunamencie ²⁶	21
100	Na blokauzie ²⁷	
	Na Marieborku ²⁸	49

²¹ Starostą ryskim był wówczas Albrycht Władysław Radziwiłł. 4 II 1613 r. król Zygmunt III pozwolił mu do dotychczasowego dziesiątka piechoty na zamku ryskim zaciągnąć jeszcze 20 pachołków; Российский государственный архив древних актов, Москва, ф. 389, Литовская метрика (dalej: ML), nr 293, k. 196.

²² Parnawa (niem. Parnau, est. Pärnu) – stolica województwa parnawskiego. Starostą parnawskim był w latach 1610–1654 Janusz Kiszka, dla którego 14 X 1612 r. wystawiono list przypowiedni na 100 piechoty do obrony tamtejszego zamku; *ibidem*, k. 262v.

²³ Dorpat (est. Tartu) – stolica województwa dorpackiego. Starostą dorpackim w latach 1605–1621 był hetman wielki litewski Jan Karol Chodkiewicz. List przypowiedni dla Bartłomieja Ważyńskiego na 15-konny poczet husarski został wystawiony 12 lipca, a na kapitaństwo dorpackie i 330 piechoty 8 VIII 1612 r.; *ibidem*, k. 117–117v, 151.

²⁴ Nowogródek Inflancki (niem. Neuhausen, est. Vastselijna) – miasto w województwie dorpackim nad rzeką Piusa. List przypowiedni na 100 piechoty do obrony zamku nowogródzkiego wystawiono 15 VII 1612 r. dla Stanisława Rogozińskiego; *ibidem*, k. 120–120v.

²⁵ Kokenh(a)usen (łot. Koknese) – miasto w województwie wendeńskim na prawym brzegu Dźwiny. List przypowiedni na 20 piechoty do obrony zamku kokenhauskiego został wystawiony dla Samuela Kazanowskiego 14 X 1612 r.; *ibidem*, k. 262.

²⁶ Dünamünde (pol. Dyjament, Diament, Dynemund, łot. Daugavgrīva) – twierdza u ujścia Dźwiny, obecnie dzielnica Rygi.

²⁷ Prawdopodobnie chodzi o zdobyty przez Szwedów w 1617 r. ryski blokhaus, który stał nad morzem, nieopodal miasta, lecz już na gruncie kurlandzkim. Jego budowę zainicjowano w 1608 r. dla blokowania poczynań szwedzkiej załogi Dyjamentu; zob. A. Ziemlewska, *Ryga w Rzeczypospolitej polsko-litewskiej 1581–1621*, Toruń 2008, s. 223–224, 226; M. Balcerek, *Księstwo Kurlandii i Semigalii w wojnie Rzeczypospolitej ze Szwecją w latach 1600–1629*, Poznań 2012, s. 189. List przypowiedni na 100 piechoty do obrony blokhausu wystawiono dla Borzymowskiego 14 X 1612 r.; ML, nr 293, k. 262v–263.

²⁸ Marienburg (łot. Alūksne) – miasto w województwie wendeńskim nad brzegiem jeziora Alūksne.

	Usa[rzów] J.M.P. starosty rosi[e]ńskiego ²⁹	koni	102
	Piechoty		100
	<i>Summa</i> piechoty		594
	A miałyby być według listów		829
[s. 172]			
	Na zamkach ukraińnych		
k[oni] 50	Na Połocku ³⁰	koni	100
	Piechoty		100
	Na Witebsku ³¹	koni	100
83	Piechoty		100
k[oni] 40	Na Homlu	koni	100
p[iechoty] 40	Piechoty		100
	Na Wieliziu	koni	0
	Piechoty		100
	Na Uświacie	koni	0
	Piechoty		50
	Na Mścisławiu	koni	0
p[iechoty] 72	Piechoty ³²		100
nie pisali się	Na Jezeriszczach ³³	koni	100
p[iechoty] 100	Piechoty		50
	<i>Summa</i> koni		400
	Piechoty		600
	Niedostaje k[oni]		110
	Piechoty niedosta[je]		105

²⁹ Krzysztof Wacław Szemiot (Szemet), starosta rosieński, syn kasztelana smoleńskiego Wacława. Zmarł najprawdopodobniej jeszcze w 1616 r., co znajduje potwierdzenie w korespondencji; LMAVB, f. 139, nr 1427, A. Dyrma do J.K. Chodkiewicza, Rosienie, 4 V 1616 r., k. 4–5; K. Żojdź, *Wszyscy ludzie króla...*, s. 296; por. H. Lulewicz, *Szemiot (Szemet) Wacław*, w: PSB, t. 48, Warszawa–Kraków 2012, s. 162. 13 X 1617 r. wyrażono zgodę na cesję starostwa skirstymońskiego i rosieńskiego przez wdowę na rzecz Jana lub Jerzego Szemiota; ML, nr 92, k. 116v–117v.

³⁰ Król w styczniu 1614 r. wystawił dla wojewody połockiego Michała Druckiego Sokolińskiego listy przypowiedni na 100 husarii i 200 piechoty; ML, nr 293, k. 278–278v.

³¹ List przypowiedni dla Mikołaja Zawiszy na 100 husarzy dla obrony Witebska przed zagrożeniem ze strony wojsk moskiewskich został wystawiony 15 III 1614 r.; *ibidem*, k. 289–290.

³² List przypowiedni na 100 piechoty do obrony zamku mścisławskiego wystawiono 30 IV 1614 r. staroście mścisławskiemu Mikołajowi Frąckiewiczowi Radziwiłłowskiemu; BPAU i PAN, rkps 346, k. 55; ML, nr 293, k. 292v–293.

³³ Jezierzyszcz (biał. Езярышча) – miasto w województwie witebskim nad jeziorem Jezierzyszcz. Starostą jezierzyskim był w latach 1607–1639 Krzysztof Drucki Sokoliński, dla którego 19 VII 1612 r. wystawiono list przypowiedni na 100 piechoty dla obrony Jezierzyszcz przed wojskami moskiewskimi; ML, nr 293, k. 119v–120. 7 II 1614 r. król wystawił jednak dla niego nowy list przypowiedni na 40 kozaków i 40 piechoty; *ibidem*, k. 286.

[s. 173]

		Na Smoleńsku	
		P. kapitana Szczuckiego ³⁴	koni 12
stara		P. wojewody smoleńskiego ³⁵	koni 115
		Wojewody wiaziemskiego ³⁶	koni 10
k[oni] 185		P. wojewody smoleńskiego	koni 200
		P. hetmanowa ³⁷	koni 100
		P. Tokarskiego ³⁸	koni 100
		Petyhorce	
		P. Baranowskiego ³⁹	koni 100
k[oni] 80		P. [C]hojnowskiego ⁴⁰	koni 100
		Bojarów moskiewskich	koni 9
		Wyszłowców ⁴¹	koni 13

³⁴ Jerzy Szczucki (zm. 1618), kapitan smoleński (1613–1615), starosta halicki (1616–1618). Dowodził załogą twierdzy od początku 1613 do listopada 1615 r.

³⁵ Mikołaj Hlebowicz (zm. 1632), podstoli litewski (1605–1611), wojewoda smoleński (1611–1620), kasztelan wileński (1620–1632).

³⁶ Iwan Jangildiejew, książę, wojewoda wiaziemski w 1613 r.; *Памятники дипломатических сношений Московского государства с польско-литовским государством*, t. 5: 1609–1615 гг., wyd. A.C. Белокуров, „Сборникъ Императорскаго Русскаго Историческаго Общества” 142, 1913, s. 399–400.

³⁷ Jan Karol Chodkiewicz (ok. 1570–1621), podczaszy litewski (1596–1599), starosta żmudzki (1599–1616), wojewoda wileński (1616–1621) i hetman wielki litewski (1605–1621), komisarz generalny Inflant (1602–1621). W drugim z publikowanych dokumentów jako rotmistrza tej rotty husarskiej wskazuje się jednak kasztelana wileńskiego Hieronima Chodkiewicza. Nie można wykluczyć, że w tym przypadku pomyłono obu Chodkiewiczów, wiadomo bowiem, że to rota kasztelana wileńskiego weszła w skład załogi Smoleńska; BPAU i PAN, rkps 365, k. 68.

³⁸ Jan Tokarski, rotmistrz JKM. List przypowiedni na 100-konną chorągiew husarską dla Tokarskiego wystawiono 29 III 1614 r., a już w sierpniu jego rota znalazła się pośród jednostek, które nie mogąc „strzymać impetu nieprzyjacielskiego”, zasiłyły załogę Smoleńska; ML, nr 86, k. 946; BPAU i PAN, rkps 365, k. 68. We wrześniu 1616 r. wojewoda smoleński M. Hlebowicz przekazał mu dowództwo nad załogą Smoleńska; BPAU i PAN, rkps 357, M. Hlebowicz do J.K. Chodkiewicza, Smoleńsk, 15 IX 1616 r., nr 64, k. 140. W 1618 r. rotmistrz został za swą służbę wynagrodzony nadaniem dóbr w powiecie osmiańskim oraz ruchomościami po braciach Marcynie i Piotrze Raczkach, którzy „się z zamku smoleńskiego do nieprzyjaciela naszego przedali”; ML, nr 93, 140v–141. W 1620 r., jako rotmistrz pieszy, był jednym z posłów od zgromadzonego na Smoleńsku rycerstwa do króla na sejm; ML, nr 95, k. 1–2.

³⁹ Wojciech z Baranowa Baranowski, rotmistrz JKM. W styczniu 1618 r. występował z tytułem kapitana smoleńskiego; ML, nr 95, k. 1a–2. Uczestnik wojny moskiewskiej, w 1620 r. wynagrodzony za zasługi jurgieltem w wysokości 200 zł rocznie; ML, nr 96, k. 274.

⁴⁰ Jan Chojnowski, rotmistrz JKM. Jego chorągiew została na Smoleńsku w listopadzie 1614 r. na prośbę Aleksandra Sapiehy, już po dostarczeniu zaopatrzenia dla twierdzy; Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, rkps 77, A. Sapieha do J.K. Chodkiewicza, Osiemaczyn, 22 XI 1614 r., k. 202.

⁴¹ Ludzie rotmistrza Szczęsnego Wyszła (Wessla), późniejszego kapitana nowogródzko-siewierskiego, chorążego (1623–1635), a następnie podkomorzego nowogródzko-siewierskiego (1635–1641), któremu 15 III 1614 r. wystawiono listy przypowiednie na dwie chorągwie kozackie po

Piechoty		
ten [z]szedł	P. Lermontowej ⁴² Niemców	150
	P. Krynickiego ⁴³	150
	P. Mutykalskiego ⁴⁴	100
	Maksymowa ⁴⁵	200
	P. Linowskiego ⁴⁶	100
	P. Zabilskiego ⁴⁷	200
[s. 174]		
Co w obozie		
	J.M.P. hetmanowych	ko[ni] 200
stara	P. starosty parna[wskiego] ⁴⁸	ko[ni] 110
	Tegoż	ko[ni] 113
k[oni] 103	P. starosty orszańskiego ⁴⁹	ko[ni] 145

115 koni, wyznaczając początek służby od 20 V 1613 r. Chorągwie były przewidziane do obsady zamku smoleńskiego; ML, nr 86, k. 942v–943.

⁴² Peter Learmonth, kapitan JKM. Początki jego służby na żołdzie Rzeczypospolitej nie są w pełni oświetlone. Rozpoczął ją albo jako kapitan w organizowanym z myślą o zdobywaniu Smoleńska regimencie piechoty Jana Weyhera, albo wraz z innymi cudzoziemskimi najemnikami zaciągniętymi dla Wasyla Szujskiego zmienił stronę po bitwie pod Klusynem; zob. P. Gawron, *Oddziały autoramentu cudzoziemskiego w Prusach Królewskich i Warmii w dobie wojny z Moskwą za panowania Zygmunta III Wazy (1609–1618)*, w: *Spółeczeństwo staropolskie. Seria nowa*, t. 4: *Spółeczeństwo a wojsko*, Warszawa 2015, s. 44. Bardziej prawdopodobna jest jednak pierwsza ewentualność, zważywszy, że w kwietniu 1615 r. Szkot pisał, że już od 6 lat jest na królewskim żołdzie; LMAVB, f. 139, nr 2488, P. Learmonth do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 9 IV 1615 r., k. 1. Brał udział w wojnie moskiewskiej oraz w kampanii chocimskiej.

⁴³ Jan Krenicki, rotmistrz pieszy JKM.

⁴⁴ Stefan Mutykalski, rotmistrz pieszy JKM.

⁴⁵ Maksym Wołk, rotmistrz pieszy JKM. Nobilitowany na sejmie warszawskim 1616 r. w uznaniu za swą służbę w Smoleńsku; ML, nr 93, k. 44v–47; NGAB, f. 1751, op. 1, nr 8, k. 391–393v. Za herb otrzymał „dwie wieże z ostrymi wierchami, tak jako tu właśnie jest wyrażono ten znak prawdziwego i czulego męstwa rycerskiego”. Ponadto w nagrodę za odsiecz dla oblężonej twierdzy, do której wkroczył z zebranymi własnym sumptem Kozakami, otrzymał także lenno na Smoleńszczyźnie; ML, nr 97, k. 312–313v.

⁴⁶ Linowski, rotmistrz pieszy JKM. W służbie był co najmniej do jesieni 1617 r.; PHB, f. 971, rkps 321/2, nr 3, k. 4v.

⁴⁷ Jerzy Zabielski, rotmistrz pieszy JKM.

⁴⁸ Janusz Kiszka (ok. 1586–1654), starosta parnawski (1610–1654), wojewoda połocki (1621–1654), hetman polny litewski (1635–1646). Zwieńczeniem jego długoletniej kariery wojskowej była buława wielka litewska (1646–1654).

⁴⁹ Aleksander Dadźbóg Sapięha (1585–1635), podkomorzy witebski (1606–1613), starosta orszański (1611–1635). W październiku 1613 r. otrzymał kasztelanę witebską, z którą wzmiankowany jest na sejmie nadzwyczajnym 1613 r., lecz z nieznanych przyczyn urzędu najprawdopodobniej nie przyjął; ML, nr 92, k. 4v–5. Zapewne uczestniczył w walkach pod Smoleńskiem w latach 1609–1611, zasłużony w 1614 r., gdy powierzono mu dowództwo i zadanie dostarczenia żywności blokowanemu przez Moskwę Smoleńskowi. Uczestnik kampanii chocimskiej; M. Nagielski, *Aleksander Dadźbóg Sapięha – działalność polityczno-wojskowa w latach 1607–1635*, w: *Wielkie*

P. starosty mińskiego ⁵⁰	ko[ni]	104
Ks. Ogińskiego ⁵¹	koni	104
P. Tomaszewskiego ⁵²	koni	100
P. Pokirskiego ⁵³	ko[ni]	108
P. Ruckiego ⁵⁴	ko[ni]	100
P. Żyromskiego ⁵⁵	ko[ni]	100

rody dawnej Rzeczypospolitej XVI–XIX, t. 1: *Sapiehowie*, red. T. Ciesielski, M. Sawicki, Opole 2018, s. 277–295; А.Г. Пшэпюрка, *Вайскова-палітычная дзейнасць Аляксандра Дажбога Сапегі падчас вайны з Маскоўскай дзяржавай 1609–1618 гг.*, „Arche” 2016 nr 3, s. 185–213; K. Żojdź, *Wszyscy ludzie króla...*, s. 260.

- ⁵⁰ Mikołaj Bogusław Zenowicz, starosta miński (1610–1618), w 1618 r. otrzymał kasztelanie połocką. Zmarł w 1621 r. na skutek odniesionych pod Chocimiem ran. Jeszcze jako starosta czeszczerki wsparł moskiewską politykę Zygmunta III, wystawiając w 1609 r. poczet husarski.
- ⁵¹ Bohdan Matwiejewicz z Kozielska Ogiński (zm. 1625), podkomorzy trocki (1580–1625), rotmistrz JKM.
- ⁵² Niewymieniony z imienia rotmistrz, asystujący polsko-litewskim komisarzom podczas negocjacji smoleńskich, a w 1616 r., pod koniec prac komisji, pojmany przez wycieczkę z moskiewskiego ostróżka; zob. K. Żojdź, *Udział hetmana polnego litewskiego Krzysztofa II Radziwiłła w rokowaniach pokojowych z Moskwą na przełomie lat 1615 i 1616*, w: *Radziwiłłowie w służbie Marsa*, red. M. Nagielski, K. Żojdź, Warszawa 2017, s. 93. Być może tożsamy z Mikołajem Tomaszewskim, rotmistrem pieszym służącym pod komendą J.K. Chodkiewicza w Inflantach (AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego, nr 39, k. 114), zalecanym królowi przez wojsko przy innej okazji (BCz, rkps 107, s. 1048). Za tym tropem przemawia pewna zbieżność. Otóż wspomniany Mikołaj miał związki z wojskiem inflanckim, wiadomo również, że niewymieniony z nazwiska Tomaszewski, być może tożsamy z późniejszym rotmistrem, został wyłoniony na deputata z wojska inflanckiego dla zbierania prowentów z ekonomii mohylewskiej; Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, rkps 77, L. Sapieha do J.K. Chodkiewicza, Słonim, 2 IV 1614 r., k. 187.
- ⁵³ Adam Pokirski, jeden z trzech rotmistrzów, którym w 1615 r. Zygmunt III chciał wypowiedzieć służbę. W jego przypadku król był najbardziej nieprzejednany, zważywszy na jego konfederacką przeszłość. Nie przeszkodziło mu to jednak w utrzymaniu jednostki, a w dalszej przyszłości w uzyskaniu nagród za służbę, ponieważ w 1620 r., za wstawiennictwem królewicza Władysława i Krzysztofa II Radziwiłła, rotmistrz dostał lenno w ujeździe newelskim; ML, nr 96, k. 343–344v. Związany z Radziwiłłami birżańskimi, zmarł na przełomie 1633 i 1634 r.; U. Augustyniak, *W służbie hetmana i Rzeczypospolitej. Klientela wojskowa Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640)*, Warszawa 2004, s. 366.
- ⁵⁴ Fabian Rucki, rotmistrz JKM, brat pułkownika Pawła Ruckiego. Nie później niż w 1617 r. ożenił się z wdową po Janie Piotrze Sapieże, Zofią z Weyherów; NGAB, f. 1755, op. 1, nr 25, k. 627v–631v. Jego chorągiew to dawna rota husarska kasztelana wileńskiego Hieronima Chodkiewicza, który zrezygnował z jej utrzymywania, Rucki został zaś wytypowany na następcę przez hetmana; BN, BOZ, rkps 960, J.K. Chodkiewicz do F. Ruckiego, Kretynga, 21 VIII 1614 r., s. 250.
- ⁵⁵ Prawdopodobnie chodzi o Żeromskiego *vel* Żyromskiego, rotmistra JKM, w latach 1613–1614 pułkownika w konfederacji wojska smoleńskiego; Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów, nr 964, s. 477. Był on jednym z trzech rotmistrzów, którym w 1615 r. Zygmunt III chciał wypowiedzieć służbę, ale dzięki wstawiennictwu hetmana Chodkiewicza wyraził zgodę na wydanie mu listu przypowiedniego; BUW, rkps 59, Zygmunt III do J.K. Chodkiewicza, Warszawa, 6 V 1615 r., k. 4–4v.

nie pisa[li się]	P. Gimbułta ⁵⁶	ko[ni] 100
	Rajtarowie	
178	P. Lisowskiego ⁵⁷	ko[ni] 200
	P. Gadanowych ⁵⁸	k[oni] 100
	P. Krejca ⁵⁹	k[oni] 100
	P. Sienńskiego ⁶⁰	k[oni] 100
[s. 175]		
	Pana Sokołowskiego ⁶¹	ko[ni] 100
	Kozacy	
Nie pisali [się]	Olieksego	300
	Tatarów ojczystech	200
64 nie pisali [się]	P. hetmanowej piechoty ⁶²	100
nie pisali [się]	Kolęckiego piecho[ty] ⁶³	200
nie pisali [się]	P. Tarnawskiego ⁶⁴	200

⁵⁶ Jan Gimbutt, rotmistrz JKM. Nie wiadomo, kiedy objął dowodzenie nad swoją rotą husarską. Albo otrzymał jeden z 10 listów przypowiednich na przełomie lat 1613 i 1614 r. (ML, nr 293, k. 268), albo, co bardziej prawdopodobne, przejął dowództwo nad rotą Tomasza Dąbrowy – za czym przemawiają wcześniejsze powiązania Gimbutta z tą rotą oraz żmudzka proveniencja obu jednostek. Ożenił się z Barbarą Dąbrowianką; ML, nr 93, k. 210v–212. Zmarł nie później niż w marcu 1625 r.; ML, nr 100, k. 330–331v.

⁵⁷ Aleksander Józef Lisowski (ok. 1580–1616), pułkownik JKM, znany zagończyk. Już w listopadzie 1613 r. szlachta województwa połockiego poprosiła Chodkiewicza o wydanie mu listu przypowiedniego, a pod koniec tr. hetman uzyskał na to zgodę króla. Po jego śmierci rotę przejął jej dotychczasowy porucznik Skrocki; por. A.G. Przepiórka, *Od wolontariuszy do żołnierzy zaciężnych. Ewolucja formacji lisowczyków w dobie wojny z Moskwą (1615–1618)*, w: *Organizacja armii w nowożytniej Europie: struktura, urzędy, prawo, finanse*, red. K. Łopatecki, Zabrze 2011, s. 219.

⁵⁸ Wolmar von Gaden, jego rodzina osiadła w Inflantach najpewniej jeszcze w XVI w.; G. Błaszczuk, *Herbarz szlachty żmudzkiej*, t. 2, Warszawa 2015, s. 17. List przypowiedni otrzymał w 1614 r., chorągiew popisał Ludwik Stygielski; LMAVB, f. 139, nr 4461, L. Stygielski do J.K. Chodkiewicza, Rzeszyca, 6 IX 1614 r., k. 7. Żonaty z Adelajdą z Taubów, zm. ok. 1637 r.

⁵⁹ Prawdopodobnie chodzi o rotmistrza JKM Wolfganga von Kreutz.

⁶⁰ Nieznany z imienia rotmistrz. Jednostka Sienińskiego pozostała w służbie, stanowiąc część asystencji komisarzy wysłanych na rokowania pokojowe ze stroną moskiewską. Na początku 1616 r., wracając z aprowizacją rotmistrzowie Sieniński i Tomaszewski, porucznik rotty Kreutza i blisko stu ludzi z ich oddziałów dostało się do niewoli; BJ, rkps 102, Komisarze do Zygmunta III, Smoleńsk, 5 II 1616 r., s. 442–443.

⁶¹ Benedykt Sokołowski, rotmistrz JKM. Za swą służbę podczas wojny moskiewskiej został wynagrodzony w 1620 r. lennem w ujeździe sierpiejskim; ML, nr 96, k. 237v–240. Zmarł ok. 1622 r.; ML, nr 93, k. 534–534v.

⁶² Bezpośrednią zwierzchność nad tą piechotą miał Jan Sobański; zob. PHB, f. 971, rkps 152, nr 46, k. 106.

⁶³ Bartosz Kolęcki, rotmistrz pieszy JKM.

⁶⁴ Aleksander Tarnawski, rotmistrz pieszy JKM. Jego jednostka, pod nieobecność dowódcy, wypowiedziała posłuszeństwo porucznikowi i zasłynęła z nadużyć na Podlasiu i Grodzieńszczyźnie; LMAVB, f. 139, nr 5008, [?] Czarszowski do J.K. Chodkiewicza, Tykocin, 14 V 1615 r., k. 1;

nie pisali [się]	P. Biedrzychowskiego ⁶⁵	200
nie pisali [się]	P. Kiersnowskiego ⁶⁶	200
<i>Summa</i> na Smoleńsku usarzów, petyhorców z kozakami		koni 759
A piechoty osób		<i>numero</i> 900
[s. 176]		
	Co w obozie	
<i>Summa</i> usarzów, rajtarów i kozaków		koni 2384
A piechoty osób		<i>numero</i> 900
<i>Summa summarum</i> wszystkiego wojska, tak w Inflanciech, na Smoleńsku, jako po zamkach ukraińskich jazdy		3645 ⁶⁷
A piechoty		2949 ⁶⁸
<i>Summa</i> jazdy z piechotą		6594 ⁶⁹

BPAU i PAN, rkps 357, J. Skumin Tyszkiewicz do J.K. Chodkiewicza, Grodno, 2 IV 1615 r., k. 69. Ostatecznie sytuacja została jednak opanowana, a w Mereczu przeprowadzono śledztwo, którego celem było wskazanie prowodyrów buntu; BPAU i PAN, rkps 356, A. Tarnawski do J.K. Chodkiewicza, 20 IV 1615 r., k. 58; Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, rkps 75, k. 60–61. Tarnawski zmarł najprawdopodobniej w 1618 r., warte odnotowania jest także to, że jego dzierżawę w ciwiństwie korszewskim otrzymał inny rotmistrz i protegowany hetmana wielkiego litewskiego – Jan Gimbutt; ML, nr 95, k. 139v–140.

⁶⁵ Krzysztof Biedrzychowski, rotmistrz pieszy JKM. Nie można wykluczyć, że był tożsamy z towarzyszem w rocie husarskiej J.K. Chodkiewicza biorącym udział w wyprawie królewicza Władysława na Moskwę.

⁶⁶ Przedstawiciel rodziny związanej z województwem nowogródzkim. Wiadomo, że w wyprawie królewicza Władysława udział wzięli Stanisław i Mikołaj Kiersnowscy; K. Żojdź, *Spis towarzyszy z rotty husarskiej Jana Karola Chodkiewicza, uczestniczących w szturmie Moskwy*, w: *Studia nad staropolską sztuką wojenną*, t. 5, red. Z. Hundert, J.J. Sowa, K. Żojdź, Oświęcim 2017, s. 311. Ten pierwszy pojawił się także w projekcie komputu na wyprawę 1617 r. jako potencjalny rotmistrz pieszy; Riksarkivet, Stockholm, Extranea IX, Polen, nr 80, Regestr rotmistrzów na wiosnę. Dla tego jest prawdopodobne, że wystąpił w tej roli również dwa lata wcześniej.

⁶⁷ Powinno być 3660 koni. Autor dokumentu prawdopodobnie nie uwzględnił 15-konnego pocztu kapitana dorpackiego i podkomorzego dorpackiego Bartłomieja Ważyńskiego.

⁶⁸ Pomyłka pisarska – powinno być 2994.

⁶⁹ W rzeczywistości 6654.

Nr 2

Liczba wojska wszystkiego, która ode mnie w Warszawie podana jest
J.K.Mci

Российская национальная библиотека, Санкт-Петербург, ф. 971, rkps 321/2,
nr 284, k. 316–317v

[k. 316]

Dawnych

J.M.P. wojewody smoleńskiego kopijników	koni	100
Pana Boguszewskiego ⁷⁰ , na którego miel[j]scu pan [Wojciech] Baranowski petyhorców	koni	100

Po nich co J.M.P. starosta orszański zaciągnął

J.M.P. wojewody smoleńskiego [Mikołaja Hlebowicza] nowszych kopijników	koni	200
J.M. pana wileńskiego ⁷¹ kopijników	koni	100
J.M.P. starosty parnawskiego [Janusza Kiszki] kopijników	koni	100
Pana starosty orszańskiego [Aleksandra Sapiehy] kopijników	koni	100
Pana [Jana] Tokarskiego kopijników	koni	100
Pana Tomaszewskiego kopijników	koni	100
Pana [Adama] Pokirskiego kopijników	koni	100
[Jana] Chojnowskiego kozaków	koni	100
Rajtarów Pana [Aleksandra Józefa] Lisowskiego		200
Rajtarów Pana [Benedykta] Sokołowskiego		100

Pośledniego zaciągu z konwokacji⁷²

J.M.P. hetmana wielkiego [Jana Karola Chodkiewicza] ussarzów	koni	200
--	------	-----

⁷⁰ Stanisław Boguszewski, uczestnik kampanii inflanckich oraz wojny moskiewskiej. Brał udział w oblężeniu Smoleńska, gdzie własnym sumptem zaciągnął „grono niemałe ludzi”, następnie wraz z nimi i Kozakami zaporoskimi (pułk Hynczonkowego) uczestniczył w zdobywaniu Staroduba, Nowogródka i Trubczewska. 19 IX 1612 r. król przypowierzył mu służbę na liczącą 100 koni rotę petyhorską. W 1613 r. wchodził w skład załogi Dorohobuża. W czasie ofensywy wojsk moskiewskich wycofał się do Smoleńska. 8 V 1614 r., podczas próby przebicia się oddziałów Aleksandra Sapiehy do obleganego Smoleńska, dostał się do niewoli moskiewskiej, w której spędził sześć lat; ML, nr 97, k. 410v–412; ML, nr 293, k. 175v; *Акты московскаго государства, изданные Императорскою академією наукъ*, t. 1: *Разрядный приказъ. Московский столъ (1572–1634)*, wyd. Н.А. Попов, Санктпетербургъ 1890, nr 83, s. 122–125; А.Г. Пшэпюрка, *Дзеянні войскаў ВКЛ пад Смаленскам у 1614 г.*, „Беларускі гістарычны агляд” 15, 2008, nr 1–2(28–29), s. 127, 133, 140.

⁷¹ Hieronim Chodkiewicz, wojewoda mścisławski (1593–1595), a następnie kasztelan wileński (1595–1617).

⁷² Chodzi o konwokację wileńską, która obradowała 1–11 X 1614 r. w Wilnie. Na mocy jej uchwał hetmana upoważniono do wydania własnych listów przypowiednich; zob. BN, BOZ, rkps 960, s. 264–265.

Pana starosty parnawskiego [Janusza Kiszki] nowych	koni	100
Pana starosty mińskiego [Mikołaja Bogusława Zenowicza]	koni	100
Pana [Bohdana] Ogińskiego	koni	100
Pana Żyromskiego	koni	100
[k. 316v]		
P. [Fabiana] Ruckiego koni		100
P. Gimbutowych [Jana Gimbutta]	koni	100
Rajtarów		
P. Sienińskiego	koni	100
P. Gadenowych [Wolmara von Gaden]	koni	100
P. Krejcowych [Wolfganga von Kreutz]	koni	100
Kozaków J.M.P. hetmana wielkiego [Jana Karola Chodkiewicza]	koni	100
P. Piotrowskiego ⁷³	koni	50
Piechota wszytką, której było na Smoleńsku		450
Nowi		
J.M.P. hetmana wielkiego [Jana Karola Chodkiewicza]		100
[Bartosza] Kołęckiego		200
[Stanisława] Kiersnowskiego		200
[Aleksandra] Tarnawskiego		200
[Krzysztofa] Biedrzychowskiego		200
[Jerzego] Zabielskiego		200
Linowskiego		100
Na zamkach		
W Inflanciech pana starosty rosieńskiego [Krzysztofa Wacława Szemiota]		
ussarza	koni	100
piechoty służącej		100
Na Derptcie		
piechoty		200
ussarzów	koni	15
[k. 317]		
Ci zaciągu J.M.P. podskarbiego ⁷⁴ z rozkazania J.K.Mci		
Na Nowogrodzku miało być 100, ale wątpię.		
Na Parnawie miało być 100, ale wątpię.		
Na Dynamencie i blok[h]auzie 20.		
Na Połocku zaciągu J.M.P. podskarbiego		
Ussarzów	koni	100
Kozaków	koni	100

⁷³ Rotmistrz JKM. Być może tożsamy z Jerzym Piotrowskim, który jeszcze w sierpniu 1614 r. był porucznikiem w rocie W. Baranowskiego; BPAU i PAN, rkps 365, k. 69v.

⁷⁴ Jarosz Wołłowicz (zm. 1643), pisarz wielki litewski (1589–1605), podskarbi nadworny litewski (1600–1605), podskarbi ziemski litewski (1605–1618), podkanclerzy litewski (1618–1619), starosta żmudzki (1619–1643).

Piechoty ma być 200, co jest niepodobna.

Na Uświacie piechoty ma być 100, ale pewnie nie masz.

Na Witebsku

Ussarzów koni 100

Piechoty 100

Na Homlu

Kozaków koni 60 jeśli dobrze pomnę

Piechoty 100

Na Jezierzyszczu

Kozaków 40

Piechoty 40

Teraz nowo przypowiedzianych Ks.J.Mci Krzysztofowi Radziwił[ł]owi⁷⁵

Ussarzów⁷⁶ koni 200

Kozaków⁷⁷ koni 100

Piechoty⁷⁸ 100

[k. 317v]

Tego wszytkiego wojska, jako wiele ubyc będzie musiało,
bo taka jest wola J.K.M.

Pana wojewody smoleńskiego [Mikołaja Hlebowicza] koni 200

P. wojewody połockiego⁷⁹, bo tam J.K.M. kozaków sto kazał mie[ć]
a usarze zwieść koni 100

Z Witebska także też zwieść kazano, a na to miejsce kozaków sto,
to i tam ubędzie koni 100

Pana Kiszczynych [Janusza Kiszki] koni 100

Pana [Adama] Pokirskiego, którego *directe* Król J.Mć nie kazał wieść koni 100

⁷⁵ Zob. K. Żojdź, *Udział hetmana polnego litewskiego...*, s. 77–95.

⁷⁶ Rota husarska zwana złotą, poruczeństwa Jędrzeja Przeclawskiego. List przypowiedni wystawiono 9 IV 1615 r.; PHB, f. 971, rkps 63/2, nr 25, k. 49–49v; ML, nr 293, k. 304–304v.

⁷⁷ Rota kozacka zwana srebrną, poruczeństwa Adama Stetkiewicza. List przypowiedni wystawiono 9 IV 1615 r.; PHB, f. 971, rkps 63/2, nr 24, k. 47–47v; ML, nr 293, k. 305–305v. Rzeczywisty stan jednostki przekroczył limit określony w liście przypowiednim, pod Smoleńskiem ksiązę miał bowiem do dyspozycji 150 koni; AGAD, Zbiór Branickich z Sucheja, nr 78/97, s. 313.

⁷⁸ List przypowiedni na 100 piechoty wystawiono 9 IV 1615 r.; PHB, f. 971, rkps 63/2, nr 27, k. 53–53v. Wiadomo, że Radziwiłł poszedł pod Smoleńsk z rotą pieszą pod Krzysztofem Skrobowiczem (200 porcji) oraz z użyczoną przez podczaszego litewskiego Janusza Radziwiłła rotą pieszą pod Danielem Szczuką (100 porcji). Nie można wykluczyć, że za pośrednictwem osób trzecich hetman polny otrzymał zgodę na zaciąg dodatkowych 200 piechurów, z pewnością zwrócił się z prośbą do Eustachego Wołowicza o wsparcie w staraniach o zaciąg dodatkowych 100 żołnierzy; AGAD, AR, dz. IV, nr 300, K. Radziwiłł do E. Wołowicza, Orla, 14 IV 1615 r., s. 28; AGAD, Zbiór Branickich z Sucheja, nr 78/97, s. 313.

⁷⁹ Michał Drucki Sokoliński, pełnił urzędy kasztelana witebskiego (1605–1613), wojewody połockiego (1613–1621), a w 1621 r. otrzymał nominację na województwo smoleńskie, lecz śmierć uniemożliwiła mu objęcie urzędu.

Nie kazał mi więcej mieć jeno półtory tysiąca kopijnika inkludując i I[n]flanty, rajtarów 500, kozaków 500, a piechotę wszystkie, których pomienił. Tu łącznie obaczyć, czym będzie i zamki opatrzyć, czym w polu nieprzyjacielowi stanąć, a jeśli się do traktatów bierze czas pokaże. A jeśliże i W.Ks.M. [ze] swymi ludźmi w Litwie zostaniesz, ja z czym będę się mógł ukazać w polu i jako *securitatem* panów komisarzów strzec? Tak czynią co chcą, wiem czyja to robota, ale pewnie, że mnie i tą małością nie spędzi z pola, a pan komisarz wiera niechaj na rączymsi siedzi.

Przypomniałem J.M. pana wileńskiego [Hieronima Chodkiewicza] koni 100 usarzów, to i ci precz.

A piechoty nowej tak wiele ucieka, że wątpię, aby z tej nowo zbieranej nad sześćset albo siedemset aż było. W Smoleńsku haniebnie mrą i wymarło ich już niemało.

Streszczenie

Przedmiotem edycji źródłowej są dwa komputy wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego z okresu wojny Rzeczypospolitej z Państwem Moskiewskim (1609–1618). Pierwszy z nich pochodzi z działu II Archiwum Warszawskiego Radziwiłłów z AGAD i prawdopodobnie został przygotowany przed sejmem 1615 r. Jest to spis jednostek jazdy i piechoty znajdujących się w Inflantach, w pogranicznych zamkach Wielkiego Księstwa Litewskiego, w Smoleńsku i w obozie pod Orszą. Drugi z publikowanych dokumentów stanowi część rękopisu nr 321/2 z zespołu (*fondy*) 971 Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Petersburgu. Wykaz ten stanowił zapewne załącznik do listu hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza do hetmana polnego litewskiego Krzysztofa II Radziwiłła z 3 czerwca 1615 r. Jest to poprawiony i uzupełniony rejestr wojska litewskiego, którego pierwotną wersję Chodkiewicz przedstawił na przełomie marca i kwietnia królowi Zygmuntovi III w Warszawie. Dokument ten zawiera nie tylko informacje na temat składu i liczebności armii litewskiej wiosną 1615 r., ale także wiadomości na temat wielkości planowanych zaciągów i związanych z tym problemów z redukcją wojska. Oba komputy wzajemnie się uzupełniają i stanowią cenny materiał, który wraz z zachowaną korespondencją pozwoli na prowadzenie dalszych badań nad organizacją i liczebnością wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego w pierwszej połowie XVII w.

Two Military Registers of the Grand Duchy of Lithuania Troops from the First Half of 1615 Summary

The subject of this source edition are two military registers of the army of the Grand Duchy of Lithuania from the period of the Polish-Muscovite War (1609–1618). The first document, kept in the division of the II Warsaw Archive of the Radziwills of the Central Archives of Historical Records in Warsaw, was probably prepared before the 1615 Sejm session. It is a list of cavalry and infantry units deployed in Livonia, in frontier castles of the Grand Duchy of Lithuania, in Smolensk, and in a camp near Orsha. The second document being published makes part of a manuscript number 321/2 from the fond no. 971 at the National Library of Russia in Sankt Peterburg. The register was probably

an addendum to a letter of Great Lithuanian Hetman Jan Karol Chodkiewicz to Field Lithuanian Hetman Krzysztof II Radziwiłł written on 3 June 1615. It is a corrected and supplemented register of the Lithuanian troops, the draft version of which was presented by Hetman Chodkiewicz at the end of March or early April to King Sigismund III Vasa in Warsaw. The document contains information not only about the composition and number of the Lithuanian troops in the spring of 1615, but also about the number of planned recruitments and related problems of the size reduction of the army. The two registers are mutually complementary and together with a preserved correspondence make a valuable contribution to the research into the organisation and number of the Lithuanian army in the first half of the seventeenth century.

Bibliografia

- Augustyniak U., *W służbie hetmana i Rzeczypospolitej. Klientela wojskowa Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640)*, Warszawa 2004.
- Balcerek M., *Księstwo Kurlandii i Semigalii w wojnie Rzeczypospolitej ze Szwecją w latach 1600–1629*, Poznań 2012.
- Błaszczyk G., *Herbarz szlachty żmudzkiej*, t. 2, Warszawa 2015.
- Byliński J., *Dwa sejmy z roku 1613*, Wrocław 1984 (*Acta Universitatis Wratislaviensis*, t. 689, Prawo, t. 117).
- Czerska D., *Między „smutą” a kryzysem lat 40. XVII w. (polityka wewnętrzna Rosji w okresie panowania pierwszego Romanowa)*, Kraków 1978.
- Gawron P., *Hetman koronny w systemie ustrojowym Rzeczypospolitej w latach 1581–1646*, Warszawa 2010.
- Gawron P., *Oddziały autoramentu cudzoziemskiego w Prusach Królewskich i Warmii w dobie wojny z Moskwą za panowania Zygmunta III Wazy (1609–1618)*, w: *Spółeczeństwo staropolskie. Seria nowa*, t. 4: *Spółeczeństwo a wojsko*, Warszawa 2015, s. 39–57.
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.
- Lulewicz H., *Szemiot (Szemet) Waclaw*, w: *PSB*, t. 48, Warszawa–Kraków 2012, s. 161–163.
- Majewski A.A., *Moskwa 1617–1618*, Warszawa 2016.
- Nagielski M., *Aleksander Dadźbóg Sapieha – działalność polityczno-wojskowa w latach 1607–1635*, w: *Wielkie rody dawnej Rzeczypospolitej XVI–XIX*, t. 1: *Sapiehowie*, red. T. Ciesielski, M. Sawicki, Opole 2018, s. 277–295.
- Ochmann S., *Sejmy z lat 1615–1616*, Wrocław 1970.
- Polak W., *Habsburgowie wobec konfliktów polsko-moskiewskich na początku XVII wieku*, w: *Stosunki polsko-niemieckie w XVI–XVIII wieku. Materiały konferencji naukowej, Kielce–Szydłowiec, 19–21 października 2000*, red. J. Wijaczka, Kielce 2002, s. 121–141.
- Polak W., *Misja gońca moskiewskiego Denisa Oładina w Rzeczypospolitej w 1613 roku*, „*Almanach Historyczny*” 2, 2000, s. 75–106.
- Polak W., *Misja posłów moskiewskich Fiodora Żeliabuskiego i Semena Matczina w Polsce w 1615 r.*, „*Czasy Nowożytnie*” 16, 2004, s. 11–55.
- Polak W., *Nieudana misja gońca cesarskiego Jakuba Henckla von Donnersmarck i gońca senatu Rzeczypospolitej Jana Hrydzicza do Moskwy w 1613/1614 r.*, „*Czasy Nowożytnie*” 8(9), 2000, s. 137–172.
- Polak W., *O Kreml i Smoleńszczyznę. Polityka Rzeczypospolitej wobec Moskwy w latach 1607–1612*, Toruń 2014.
- Polak W., *Trzy misje. Rokowania dyplomatyczne pomiędzy Rzeczpospolitą a Moskwą w latach 1613–1615*, Toruń 2014.

- Przepiórka A.G., *Od wolontariuszy do żołnierzy zaciężnych. Ewolucja formacji lisowczyków w dobie wojny z Moskwą (1615–1618)*, w: *Organizacja armii w nowożytnej Europie: struktura, urzędy, prawo, finanse*, red. K. Łopatecki, Zabrze 2011, s. 217–241.
- Przepiórka A.G., *Relacje hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza z królem Zygmuntem III Wazą w dobie wojny z Moskwą (1611–1618)*, w: *Wobec króla i Rzeczypospolitej. Magnateria w XVI–XVIII wieku*, red. E. Dubas-Urwanowicz, J. Urwanowicz, Kraków 2012, s. 671–687.
- Tyszkowski K., *Aleksander Lisowski i jego zagony na Moskwę*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 5, 1932, nr 1, s. 1–28.
- Tyszkowski K., *Erazm Heideilius i jego misje polityczne w Polsce w latach 1611/6*, Lwów 1938 (odb. ze „Sprawozdań Towarzystwa Naukowego we Lwowie” 18, nr 1).
- Tyszkowski K., *Kozaczyzna w wojnach moskiewskich Zygmunta III (1605–1618)*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 8, 1935, nr 1, s. 37–85.
- Tyszkowski K., *Wojna o Smoleńsk 1613–1615*, Lwów 1932.
- Ziemlewska A., *Ryga w Rzeczypospolitej polsko-litewskiej (1581–1621)*, Toruń 2008.
- Żojdź K., *Spis towarzyszy z roty husarskiej Jana Karola Chodkiewicza, uczestniczących w szturmie Moskwy*, w: *Studia nad staropolską sztuką wojenną*, t. 5, red. Z. Hundert, J.J. Sowa, K. Żojdź, Oświęcim 2017, s. 306–313.
- Żojdź K., *Udział hetmana polnego litewskiego Krzysztofa II Radziwiłła w rokowaniach pokojowych z Moskwą na przełomie lat 1615 i 1616*, w: *Radziwiłłowie w służbie Marsa*, red. M. Nagielski, K. Żojdź, Warszawa 2017, s. 77–95.
- Żojdź K., *Wszyscy ludzie króla. Zygmunt III Waza i jego stronnicy w Wielkim Księstwie Litewskim w pierwszych dekadach XVII wieku*, Toruń 2019.
- Козляков В.Н., *Михаил Федорович*, Москва 2004 / Kozliakov V.N., *Mikhail Fedorovich*, Moskva 2004.
- Пшэпюрка А.Г., *Вайскова-палітычная дзейнасць Аляксандра Дажбога Сапегі падчас вайны з Маскоўскай дзяржавай 1609–1618 гг.*, „Arche” 2016 nr 3, s. 185–213 / Pshëpiurka A.G., *Vaïskova-palitychnaïa dzeïnasts’ Aliãksandra Dazhboha Sapëhi padchas vaïny z Maskoŭskaj dziãrzhavaï 1609-1618 hh*, „Arche” 2016 nr 3, s. 185–213.
- Пшэпюрка А.Г., *Дзеянні войскаў ВКЛ пад Смаленскам у 1614 г.*, „Беларускі гістарычны агляд” 15, 2008, nr 1–2(28–29), s. 124–148 / Pshëpiurka A. G., *Dzeïanni voïskaŭ VKL pad Smalenskam u 1614 h.*, „Belaruski historychny ahlïad” 15, 2008, nr 1–2(28–29), s. 124–148.

Andrzej Grzegorz Przepiórka – absolwent Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowania naukowe: polityka Rzeczypospolitej wobec Państwa Moskiewskiego u schyłku XVI i w pierwszej połowie XVII w., Państwo Moskiewskie w XVI–XVII w., historia wojskowa w XVI–XVII w. E-mail: a.g.przepiorka@wp.pl

Karol Żojdź – absolwent Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie w 2018 r. uzyskał doktorat. Obecnie adiunkt w Ośrodku Historii Kultury Materialnej Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. Zainteresowania naukowe: Wielkie Księstwo Litewskie po 1569 r., klientelizm, nieformalne systemy władzy w Europie XVI–XVII w., codzienność oraz materialny wymiar życia elit litewskich w epoce wczesnonowoczesnej. E-mail: karol.zojdz@gmail.com